

De normstellende rol van de Hoge Raad in het aansprakelijkheidsrecht

Nr. 16

Dat de Hoge Raad op het terrein van het aansprakelijkheidsrecht de belangrijkste rechtsvormer is, is al lang bekend. Dat was zo ten tijde van *Lindenbaum/Cohen*, en later werd die leidende rol bevestigd in arresten als *Kelderluik*, *Des*, *Cijsouw*, *Taxibus* en *Baby Kelly*. Dat gegeven maakt dat het van wezenlijk belang is voor de wetenschap en de praktijk van het aansprakelijkheidsrecht om naast de gebruikelijke materieelrechtelijke ontwikkelingen, vooral via de rechtspraak van de Hoge Raad, ook de veranderingen op het vlak van de rechtsvormende taak van diezelfde Raad bij te houden.

Na een dergelijke inleiding voelt de oplettende lezer al aan: er is blijkbaar een verandering op komst. Dat is inderdaad het geval. Uit het in 2007 verschenen jaarverslag over de jaren 2005-2006 – de Hoge Raad doet tegenwoordig eens per twee jaar, verslag van zijn werkzaamheden – bleek dat men wilde gaan nadenken over de vraag of de rol van de Hoge Raad anders ingevuld zou moeten worden om het groeiende zaakaanbod en de toegenomen werklust het hoofd te kunnen bieden.¹ In februari 2008 verscheen vervolgens een rapport van de *Commissie normstellende rol Hoge Raad*² die tot doel had te onderzoeken of het huidige cassatiestelsel nog goed functioneert en om oplossingen te adviseren.

Na een analyse van de knelpunten bij de verwerking van de toenemende instroom en werklust (te kort gezegd: voor de civiele kamer is verdere specialisatie geen optie; zaken die rechtsvorming behoeven, blijken de Raad niet te bereiken; soms ontbreekt noodzakelijke informatie voor een betekenisvolle beslissing³), beveelt de commissie onder andere aan om een selectiemethode te introduceren. Zaken die ongeschikt zijn voor cassatie – d.w.z. zaken waarin geen vragen betreffende de rechtseenheid of rechtsvorming aan de orde zijn – zouden dan niet-ontvankelijk kunnen worden verklaard. Selectie aan de poort dus, door een 'selectiekamer', en niet meer erachter, zoals nu via art. 81 Wet RO. Om meer belangrijke zaken ook daadwerkelijk te kunnen beslissen, wil men bovendien het al bekende instrument van de cassatie in het belang der wet meer gaan benutten en de regeling waar nodig aanpassen (men denkt eraan belanghebbenden gelegenheid te bieden om informatie en commentaar te leveren). Ook de mogelijkheid van prejudiciële vragen van de lagere rechter aan de Hoge Raad dient nader onderzocht te worden.⁴

Deze initiatieven passen stuk voor stuk in de lijn die ik zelf voorsta (ik pleit voor een stevige focus op de rechts-

vormende taak van de Hoge Raad) zodat u mij niet zult horen klagen over deze plannen. De vraag die daarmee echter nog niet beantwoord is, is wat dit alles voor het aansprakelijkheidsrecht betekenen zal of kan.

Ik stip drie zaken aan. Een steviger voorselectie van te beoordelen zaken zal in beginsel het aansprakelijkheidsrecht, net als elk ander deelreken van het civiele recht, ten goede komen, omdat er dan immers minder 'ballast' zal bestaan van eigenlijk minder belangrijke zaken die veel tijd kosten. Dat er meer tijd zal zijn voor geschillen die vanuit rechtsvormend oogpunt wezenlijk(er) zijn, is winst.

Iets soortgelijks geldt voor de mogelijkheid van prejudiciële vragen: ook het aansprakelijkheidsrecht zal kunnen (en moeten) profiteren van deze methode om snel(ler) duidelijkheid te krijgen over de stand van het recht. Het is dan ook te hopen dat de lagere rechters dit instrument, mocht het er daadwerkelijk komen, wijs (d.w.z.: waar het echt nodig is, en niet voor elk moeilijk geschil) gaan gebruiken.

Heel specifiek voor het aansprakelijkheidsrecht zou de herijking van de cassatie in belang der wet – naast het eerder en beter invulling geven aan vage zorgvuldigheidsnormen – nog als voordeel kunnen meebrengen dat zo tegemoet gekomen kan worden aan de noodzaak van en de vaak terechte roep (o.a. van Spier) om nadere informatie. Die noodzaak speelt bijvoorbeeld in kwesties over de eventuele (on)verzekeraarbaarheid van bepaalde 'nieuwe' aansprakelijkheden, althans van de uitbreiding van bekende aansprakelijkheden. Als men bij die herijking inderdaad daarvoor kiest, zou het immers mogelijk worden om in 'cassatie in belang der wet'-zaken de belanghebbenden (individuele verzekeraars) of zelfs derden (zoals het Verbond van Verzekeraars) met cijfers te laten onderbouwen wat het precieze probleem is als een bepaald geval op een bepaalde wijze beslist zou worden. Daarmee is uiteraard niet gezegd dat dan ook de uitkomst van de zaak meteen gegeven is, maar zo kan de Hoge Raad wel de argumentatie beter op waarde schatten. Daarmee komt het debat verder. En mocht straks in een voorkomend geval blijken dat de verzekeraars geen nadere informatie over verzekeringsproblemen hebben aangeleverd – ook niet na een uitnodiging daartoe – dan kan de Raad er voorshands van uitgaan dat er waarschijnlijk geen wezenlijk verzekeringsprobleem speelt. Deze insteek geeft de verzekeringsbranche uiteraard een extra verantwoordelijkheid (alert zijn; gegevens aandragen), maar als de Hoge Raad besluit om de rechtsvorming beter te bedienen, mag die andere belangrijke speler op het terrein van het aansprakelijkheidsrecht wat mij betreft niet achterblijven.

1 Hoge Raad der Nederlanden, *Verslag 2005 en 2006*. Den Haag: 2007, p. 28 en 35.

2 Zie Commissie normstellende rol Hoge Raad, *Versterking van de cassatierecht-*

spraak, Den Haag: 2008 (www.minjus.nl), en daarover ook Giesen/Coenraad, in *NJF* 2008, 804.

3 *A.w.*, p. 26.

4 *A.w.*, p. 41-56.